

1 Teret dokazivanja

1.1 Koja su pravila u vezi s teretom dokazivanja?

Pravila u vezi s izvođenjem dokaza i predlaganjem, izborom, prikupljanjem, ispitivanjem i ocjenjivanjem dokaznih sredstava u parničnom postupku uređena su odredbama članka 219. – 276. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 70/19, 80/22, 114/22 i 155/23; dalje u tekstu: ZPP).

Opće je pravilo da je svaka stranka dužna iznijeti činjenice i predložiti dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika iz čega proizlazi kako u hrvatskom (građanskom) procesnom pravu dominira raspravno načelo kod prikupljanja činjenica i predlaganja dokaza.

Dakle, svaka stranka treba dokazivati istinitost tvrdnja o postojanju činjenica koje su za nju povoljne, na kojima zasniva svoje zahtjeve (i prigovore), osim ako iz zakona ne proizlazi drukčije.

Sud je u pravilu ovlašten utvrđivati samo one činjenice koje su stranke iznijele i izvoditi samo one dokaze koje su stranke predložile. Samo iznimno sud je ovlašten (i dužan) utvrditi činjenice koje stranke nisu iznijele i izvesti dokaze koje stranke nisu predložile i to ako posumnja da se radi o tzv. nedopuštenim dispozicijama stranaka (tj. ako posumnja da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati).

Ako sud na temelju izvedenih dokaza (članak 8. ZPP-a) ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

1.2 Postoje li pravila prema kojima su određene činjenice izuzete od tereta dokazivanja? U kojim slučajevima? Je li moguće predočiti dokaze kako bi se pokazalo da određena pravna pretpostavka nije valjana?

Dokazivanje obuhvaća sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u tijeku parnice, ali sud može narediti da se dokazuju i takve činjenice ako smatra da stranka njihovim priznanjem ide za tim da raspolaže zahtjevom kojim ne može raspolagati (članak 3. stavak 3. ZPP-a).

Također, pravne norme nisu obuhvaćene postupkom dokazivanja jer se na njih primjenjuje pravilo da sud mora biti upoznat s njima (iura novit curia).

Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate. Međutim, dopušteno je dokazivati da određena činjenica nije općepoznata.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Dakle, pravila o zakonskim presumpcijama (praesumptiones iuris) olakšavaju dokazivanje jer stranka koja se poziva na neku pravno relevantnu činjenicu ne treba neposredno dokazati istinitost tvrdnje o postojanju te činjenice, već je dovoljno da se pozove na opće pravno pravilo sadržano u zakonskoj presumpciji, a stranka koja smatra da se opće zakonsko pravilo koje je sadržano u zakonskoj presumpciji ne može primijeniti na konkretan slučaj treba to i dokazati.

Međutim, postoje i situacije kada zakon ne dopušta dokazivanje da ne postoje činjenice koje zakon pretpostavlja (praesumptiones iuriset de iure) kada je sud dužan utvrditi da navedena pravno relevantna činjenica postoji.

1.3 U kojoj mjeri sud mora biti uvjeren u neku činjenicu kako bi presudu temeljio na postojanju te činjenice?

Zadatak je suda da se uvjeri o postojanju ili nepostojanju činjenica od kojih zavisi primjena prava. Zakon o parničnom postupku nema izričitih odredbi o vjerojatnosti, međutim stupanj vjerojatnosti trebao bi rasti u razmjeru s važnošću radnji koje bi trebalo poduzeti, s obzirom na stadij postupka u kojemu se o određenom procesnom pitanju raspravlja i odlučuje te s obzirom na težinu procesnopravnih posljedica koje se nadovezuju na utvrđenje da određene činjenice postoje ili da ih nema.

Prema općem pravilu o slobodnoj ocjeni dokaza, koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.

2 Izvođenje dokaza

2.1 Mora li stranka uvijek podnijeti zahtjev za izvođenje dokaza ili sudac u određenim predmetima može izvesti dokaze na vlastitu inicijativu?

Kao što je ranije navedeno, hrvatski (građanski) procesni postupak je dominantno raspravni što znači da je inicijativa kod prikupljanja činjenica i izvođenja dokaza u rukama stranaka, a sud je ovlašten utvrditi činjenice koje stranke nisu iznijele i izvesti dokaze koje stranke nisu predložile samo ako posumnja da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 3. ZPP-a).

Po okončanju pripremnog ročišta sud će rješenjem zaključiti prethodni postupak.

Ako ocijeni da je to moguće s obzirom na okolnosti slučaja, sud će na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati i zaključiti glavnu raspravu.

Ako sud ocijeni da nije moguće na istom ročištu zaključiti prethodni postupak te održati i zaključiti glavnu raspravu, izradit će plan upravljanja postupkom.

Plan upravljanja postupkom treba sadržavati:

- sažetak spornih činjeničnih i pravnih pitanja,
- dokazna sredstva za utvrđivanje spornih činjenica,
- rok za pribavljanje dokaznih sredstava koja je tek potrebno pribaviti,
- rok za podnošenje pisanih očitovanja stranaka na navode protivne stranke te nalaz i mišljenje vještaka,
- datum i vrijeme održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Ako se glavna rasprava treba održati na više ročišta, sud će nakon izjašnjavanja stranaka utvrditi datum i vrijeme održavanja svih sljedećih ročišta za glavnu raspravu vodeći računa o razumnom trajanju postupka.

Plan upravljanja postupkom sud određuje rješenjem u pravilu na prvom ročištu u postupku. Prije donošenja rješenja o planu upravljanja postupkom sud će strankama omogućiti da se na ročištu o njemu izjasne.

Iznimno, ako koja od stranaka izostane s ročišta na kojem se raspravlja o planu upravljanja postupkom, sud može odrediti plan upravljanja postupkom bez prethodnog izjašnjavanja stranke koja je izostala s ročišta.

Sud u daljnjem tijeku parnice može promijeniti plan upravljanja postupkom ako je strankama dao mogućnost da se o tome izjasne. Ako promjene plana ne utječu na rokove koje se odnose na radnje stranaka, sud plan može izmijeniti i bez prethodnog izjašnjavanja stranaka

2.2 Ako je zahtjev stranke koji se odnosi na izvođenje dokaza odobren, što slijedi?

Sud odlučuje o tome koje će od predloženih dokaza izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

Ako je sud prihvatio dokazni prijedlog stranke tada će se u pravilu pristupiti izvođenju navedenog dokaza.

U sporovima koje sudi vijeće dokazi na glavnoj raspravi izvode se pred vijećem, ali vijeće može iz važnih razloga odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred predsjednikom vijeća ili sućem zamoljenog suda (zamoljeni sudac). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitat će se na glavnoj raspravi.

Sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća rukovodi glavnom raspravom, ispituje stranke i izvodi dokaze, a sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom što bi, između ostaloga, značilo da nije vezan za svoje rješenje kojim je prihvatio ili odbio dokazne prijedloge predložene od stranaka.

2.3 U kojim slučajevima sud može odbiti zahtjev stranke za izvođenje dokaza?

Zakon o parničnom postupku sadrži odredbu prema kojoj će sud odbiti predložene dokaze koje ne smatra važnim za odluku i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Međutim, ZPP ne sadržava posebne odredbe o mogućnosti odbijanja nedopustivih dokaza ili dokaza čije bi izvođenje bilo neekonomično, ali daje ovlast sudu da u sporovima čija vrijednost predmeta spora u postupku pred općinskim sudovima ne prelazi 10.000,00 kuna, a u postupku pred trgovačkim sudovima 50.000,00 kuna može, ako ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka.

Također, odredbama ZPP-a propisano je vremensko ograničenje do kojeg trenutka su stranke obvezne iznijeti sve činjenice i predložiti dokazne prijedloge. Tako su u redovnom parničnom postupku stranke dužne već u tužbi i odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve, predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te se izjasniti o činjeničnim navodima i dokaznim prijedlozima protivne stranke. Stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti prije zaključenja prethodnog postupka.

Nove činjenice i nove dokaze koje su stranke iznijele, odnosno predložile tijekom glavne rasprave svojom krivnjom, sud neće uzeti u obzir.

Više o dokazima i izvođenju dokaza kod sporova male vrijednosti vidjeti informativni paket pod nazivom „Sporovi male vrijednosti – Republika Hrvatska“.

2.4 Koji različiti načini dokazivanja postoje?

Zakon o parničnom postupku propisuje sljedeća dokazna sredstva: očevid, isprave, svjedoci, vještaci i saslušanje stranaka.

2.5 Na koji se način od svjedoka dobivaju dokazi te kako se ti načini razlikuju od onih pomoću kojih se dokazi dobivaju od vještaka? Kakva su pravila u vezi s pisanim dokazima i izvješćima/mišljenjima vještaka?

Svjedok je svaka fizička osoba koja je sposobna dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju. Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisutnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati, a odgovore su dužni dati usmeno.

Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Također, svjedoka će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

S druge strane, vještak mora imati ista svojstva kao i svjedok, odnosno mora imati sposobnost zapažanja, pamćenja i reprodukcije, no pored toga i potrebno stručno znanje.

Određeni vještaci dužni su odazvati se pozivu suda i iznijeti svoj nalaz i mišljenje.

Dakle, rad vještaka podrazumijeva izradu nalaza i mišljenja. Sud će odrediti hoće li vještak iznijeti svoj nalaz i mišljenje samo usmeno na raspravi ili će ih podnijeti i pismeno prije rasprave. Sud će odrediti rok za pismeno podnošenje nalaza i mišljenja koji ne može biti duži od 60 dana.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Sud će dostaviti strankama pismeni nalaz i mišljenje najkasnije 15 dana prije ročišta na kojem će se o njima raspravljati.

U ZPP-u nije navedena razlika između postupka saslušanja svjedoka i postupka saslušanja vještaka te nisu propisane posebne postupovne odredbe u tome smislu.

U odnosu na pisane dokaze, stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Isprava koju je u propisanom obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su, posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

Dopušteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako sud posumnja u autentičnost isprave, može zatražiti da se o tome izjasni tijelo od kojega bi ona trebalo da potječe.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inozemne javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, uz uvjet uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

U ZPP-u su također propisana pravila o dostavi isprava (dužnosti dostavljanja isprava) koja ovise o tome je li isprava u posjedu osobe koja se na nju poziva, suprotne strane, državnog tijela ili organizacije koja izvršava javne ovlasti ili treće osobe (fizička ili pravna osoba).

2.6 Imaju li neki načini dokazivanja veću težinu od drugih?

U hrvatskom (građanskom) procesnom pravu primjenjuje se načelo slobodne ocjene dokaza, odnosno koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.

Dakle, ne postoji pravilo prema kojem bi neko dokazno sredstvo imalo veću težinu, odnosno veći značaj od drugog dokaznog sredstva, premda su u praksi isprave pouzdaniji (ali ne i važniji) dokazi od ostalih dokaza (svjedoci, saslušanje stranaka).

2.7 Je li za dokazivanje određenih činjenica obvezna primjena određenih načina dokazivanja?

Ne, u ZPP-u ne postoje odredbe o tome da bi neko dokazno sredstvo bilo obvezno za utvrđivanje određenih činjenica već su stranke, u skladu sa raspravnim načelom, ovlaštene predložiti dokazno sredstvo, a na sudu je da ocijeni koje će od predloženih dokaza izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

2.8 Jesu li svjedoci zakonski obvezni svjedočiti?

Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ZPP-om nije drugačije određeno, dužna je i svjedočiti. Dakle, svjedočenje je opća obveza svakoga koja u sebi sadrži dužnost odazivanja na poziv suda, davanja iskaza pred sudom i govorenja istine. Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušat će se u svom stanu.

2.9 U kojim slučajevima mogu odbiti svjedočenje?

Ne može se saslušati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok je nadležno tijelo ne oslobodi te dužnosti.

Svjedok može uskratiti svjedočenje o:

- onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovjedila;

• činjenicama što ih je svjedok saznao kao odvjetnik, liječnik, ili u obavljanju kakva drugog poziva ili kakve druge djelatnosti ako postoji obveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obavljanju tog poziva ili djelatnosti

Sudac pojedinac ili predsjednik vijeća upozorit će te osobe da mogu uskratiti davanje iskaza.

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako za to postoje važni razlozi, a osobito ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili kaznenom gonjenju sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stupnja zaključno i onda kad je brak prestao te svog skrbnika ili štićenika, usvojitelja ili usvojenika.

Sudac pojedinac ili predsjednik vijeća upozorit će svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

2.10 Je li moguće kazniti osobu koja odbije svjedočiti ili je prisiliti da svjedoči?

Moguće je. Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba da bude saslušan, sud može narediti da se prisilno dovede i podmiruje troškove dovođenja, a može ga i kazniti novčano od 500,00 do 10.000,00 kuna.

Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, može ga kazniti novčano od 500,00 do 10.000,00 kuna; a ako i poslije toga odbije da svjedoči, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, ali najdulje mjesec dana.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak; sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelomično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

2.11 Postoje li osobe koje ne mogu svjedočiti?

O izuzeću od opće dužnosti svjedočenja kada se radi o službenoj/vojnoj tajni, odnosno o pravu osoba koje obavljaju određene djelatnosti da uskrate svjedočenje i pravu na uskraćivanje odgovor na pojedina pitanja vidi točku 9).

Opće je pravilo da se kao svjedoci mogu saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju, a o sposobnosti svjedoka za svjedočenje odlučuje sud ovisno o svakom pojedinom slučaju.

Stranke u postupku i njihovi zakonski zastupnici ne mogu biti svjedoci, dok punomoćnik stranke može biti saslušan kao svjedok.

2.12 Koja je uloga suca i stranaka u saslušanju svjedoka? Pod kojim uvjetima svjedok može svjedočiti videokonferencijskom vezom ili uz primjenu drugih tehničkih rješenja?

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisutnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati, a odgovore su dužni davati usmeno.

Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza. Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, osobni identifikacijski broj, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine života i njegov odnos sa strankama.

Poslije općih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba da svjedoči, a nakon toga mu se mogu postavljati pitanja radi provjere, dopune ili razjašnjenja. Nije dopušteno postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

Svjedok će se uvijek pitati od kud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Svjedoci se mogu suočiti ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama. Suočeni će se o svakoj okolnosti o kojoj se ne slažu pojedinačno saslušati i njihov odgovor unijet će se u zapisnik.

Republika Hrvatska nema nikakve posebne odredbe koje propisuju izvođenje dokaza svjedočenjem putem videokonferencije, međutim odredbe članaka 126. a – 126.c ZPP-a predstavljaju podlogu za takvu metodu saslušanja. Naime, ročišta pred sudom mogu se tonski snimati, a odluku o tome donosi sud sam ili na prijedlog stranaka. Način pohrane i prijenosa tonske snimke, tehnički uvjeti i način snimanja uređuju se Sudskim poslovnikom.

3 Ocjena dokaza

3.1 Ako stranka nije legalno pribavila dokaze, postoje li ograničenja koja sud primjenjuje pri donošenju presude?

Prema odredbama ZPP-a Sudska odluka ne može se temeljiti na dokazu pribavljenom na nezakonit način (nezakonit dokaz).

Sud može rješenjem dopustiti izvođenje nezakonitog dokaza i uzeti u obzir njegov sadržaj ako ocijeni da je to potrebno kako bi se utvrdila odlučna činjenica. Prilikom odlučivanja o dopuštenosti dokaza sud će uzeti u obzir razmjer težine povrede prava zbog izvođenja nezakonitog dokaza te interesa da se u postupku pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje.

3.2 Hoće li moje svjedočenje biti dokaz ako sam stranka u postupku?

Stranke u postupku ne mogu biti svjedoci, međutim odredbama ZPP-a kao jedno od dokaznih sredstava propisano je i saslušanje stranaka i to kad nema drugih dokaza ili kad unatoč izvedenim drugim dokazima ustanovi da je to potrebno za utvrđivanje važnih činjenica.

Na saslušanje stranaka primjenjuju se odredbe ZPP-a o izvođenju dokaza svjedocima, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

4 Je li ta država članica u skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe o izvođenju dokaza navela druga tijela koja su na temelju Uredbe nadležna za izvođenje dokaza za potrebe sudskih postupaka u građanskim ili trgovačkim stvarima? Ako je odgovor potvrđan, u kojim su postupcima nadležna za izvođenje dokaza? Mogu li zatražiti izvođenje dokaza ili pomoći u izvođenju dokaza samo na temelju zahtjeva druge države članice? Vidjeti i obavijest u skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe o izvođenju dokaza.

Republika Hrvatska je u skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe o izvođenju dokaza navela samo sudove kao tijela nadležna za izvođenje dokaza za potrebe sudskih postupaka u građanskim i trgovačkim stvarima

Posljednji put ažurirano: 12/01/2024

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJA-a. Prijevođe je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.